

Nowak er helt fortrolig med det danske kildemateriale fra studieophold her i landet, og han har foretaget flere undersøgelser vedr. dansk-polske forbindelser i perioden. Dels om traktaten 1419 og samarbejdet mellem den nordiske og den polsk-litauiske union (*Zapiski Historyczne* 34, 1969, s. 45-78; *Studia Maritima* 3, 1981, s. 38-48, på tysk), og dels om den nationale og statslige bevidsthed i datidens Danmark. Den sidste afhandling bygger på det materiale, der blev indsamlet til processen mod de holstenske grever, og som længe har været kendt. Nowaks benyttelse af stoffet har også interesse for dansk forskning (*Acta Universitatis Nic. Copernici, Historia* 17 (117), 1980, s. 94-107). – Bogens manglende resumé erstattes i nogen grad af en artikel om samme emne i *Blätter für deutsche Landesgeschichte* 111, 1975, s. 172-88.

Jørgen Steen Jensen

Løgumkloster-Studier, udg. af Refugiets Kulturforening og Historisk Forening for Løgumkloster Kommune. Bd. I (1978), II (1980), III (1981).

De tre bind *Løgumkloster-Studier*, der nu foreligger, fortjener en særlig opmærksomhed, fordi der her er lykkedes at præsentere et lokalhistorisk stof i et videre perspektiv. Begyndelsen blev gjort med en kulturforening i tilknytning til det i 1961 ved det tidligere cistercienserkloster oprettede Refugium, og senere har etableringen af Præstehøjskolen bidraget til at skabe et lærdomsmiljø i den gamle vestslesvigske flække. De tre bind *Løgumkloster-Studier* er udtryk for et samarbejde mellem en række interesserede – kirke-, middelalder-, lokalhistorikere, arkæologer, folkemindeforskere etc.

Der er helt naturligt flere bidrag til belysning af cistercienserne. Brian Patrick McGuire indleder i Bd. I med »Clairvaux og Nordens cisterciensere« og bringer i Bd. III sammen med Birgitte Thye en gennemgang af Caesarius af Heisterbachs »Dialogus Miraculorum«. Der er arkæologiske undersøgelser, fremlagt af Niels Sterum og Ole Schiørring (den sidste spec. om Øm kloster), bygningshistoriske bidrag af Jürgen A. Wissing, hjemmehørende i flækken, nu bosat i Essen, om klosteret og desuden af arkitekten Rolf Graae om »Slottet«. Wissing har også i bd. II bidraget med en udgivelse af og nogle overvejelser om inventarielister fra 1566 og 1587. En anden tidligere *Løgumkloster*-bo, Nicolai Haase, nu i Flensborg, har skrevet om flækken under Tredivårskrigen og om skolevæsenet (hhv. bd. I og III). Der er desuden bidrag af Anne Riising, P. G. Lindhardt, Ingelise Selstrup og Inge Adriansen, og alle vidner de om, at der er anlagt et videre sigte end det, som man almindeligvis træffer i en lokalhistorisk publikation.

H. V. Gregersen

NYERE TID

R. A. Stradling: *Europe and the Decline of Spain. A Study of the Spanish System, 1580-1720. Early Modern Europe Today*, ed. by J. H. Shennan. London, George Allen & Unwin 1981. 222 s. £ 12.50.

Trods sit forsvar for politisk historie på avanceret, moderne plan overfor »de parisiske radikales sønderlemmende foragt« giver dr. Stradlings bog i virkeligheden selv en fornem og helstøbt analyse af en strukturel nedbrydningsproces, Spaniens tilbagegang som europæisk hegemonialmagt gennem »det lange 17. århundrede«. Forf. advarer mod

monokausale forklaringer (som f.eks. Earl J. Hamiltons eller Pierre Chaunus) og understreger selv, at det formidable, men heterogene spanske system/monarki må opfattes som »en altomfattende, politisk helhed«; permanent krig var dets uundgåelige skæbne. På den anden side leverer han for hver enkelt fase af nedbrydningsprocessen fint afbalancerede analyser af Spaniens ressourcer, monarkernes og deres rådgiveres holdninger og af beslutningsprocesserne i Madrid under indflydelse af egne interesser og de øvrige europæiske magters udfordringer.

Størst interesse knytter sig til forf.s indgående diskussion af genåbningen af konflikten i Nederlandene 1618-21 og af de kræfter, der i løbet af 1620'erne forvandlede de europæiske lokalkonflikter til total krig, ikke mindst ved Richelieus »war by proxy«-taktik. I modsætning til Bodhan Chudoba, der lagde et afgørende skel i Frankrigs fremmarch ved Rocroi 1643, betoner dr. Stradling, at Portugals frigørelse 1640 slog den første og skæbnesvangre breche i det spanske system (og dets *reputación* og *conservación*), en proces der først afsluttes, da arvefølgekrigen gjorde ende på det, men samtidig lagde grunden til Spaniens uafhængighed.

E. Ladewig Petersen

Odense 1593 i Georg Braun & Frans Hogenberg *Civitates orbis terrarum* V. del (Köln 1597), blad 30. Fascimileudgave af beskrivelsen og kortet med oversættelse til dansk. Indledning og kommentar af *Ove Jørgensen*. Odense, Universitetsforlaget 1981. x + 118 s., ill. + kortbilag. 60 kr.

Civilingeniør Ove Jørgensens udgivelse af Odensekortet i Braun og Hogenbergs *Civitates orbis terrarum* er både resultatet af mange års flittigt arbejde og et pionérarbejde i den forstand, at det er første gang, at et af værkets danske bykort underkastes en prøvelse. Kortet oversendte kansler Niels Kaas 1586 efter Heinrich Rantzaus ønske til denne, men forf. er tillige tilbøjelig til at tilskrive kansleren teksten (hvor C. T. Engelstoft var standstøp ved Cornelius Hamsfort d.y.), ligesom han peger på muligheden for, at Marcus Jordan har tegnet kortet; det sidste underbygges af kortets avancerede kartografiske teknik. Udover en detaljeret kommentar til kortet og dets senere anvendelse i 1600-tallets *epigrammata*- og prospektværker er forf.s redegørelse for værkets senere oplag og hans analyse af indskriftteksterne i St. Knuds kirke (den anfægter M. Cl. Gertz' opfattelse af overleveringen af Odense-tavlen) af interesse.

E. Ladewig Petersen

Tove Clemmensen og Mogens B. Mackeprang: Kina og Danmark 1600-1950. Kinafart og Kinamode. København, Nationalmuseets Forlag, 1980. 355 s., ill.

Kinas indflydelse på stiludviklingen i Danmark i det 17. og 18. århundrede er ikke tidligere blevet gjort til genstand for en sammenfattende behandling; og interesserede har været henvist til at sammenstykke et helhedsbillede ud fra nogle få – i visse tilfælde vel skjulte – detailafhandlinger. Der er derfor grund til at glæde sig over fremkomsten af en monografi, som udover at bringe detailundersøgelser også afstikker de længere linier i Kinamoden. Og der er ydermere grund til at glæde sig over, at opgaven er blevet taget op af et ægtepar med sjældne forudsætninger for det omfattende kunst- og kulturhistoriske detektivarbejde.